

Bedrijfs- klasse No.	Klasse	Percentage „Geen kerkel. gezindte“
II. Diamantbewerkers etc.		27.5
III. Boek- en Steendrukk. enz.		28
V. Chemische Nijverheid		20.7
VIII. Kunstnijverheid		28.6
XI-XIII. Metaalnijverheid etc.		21.4
XIV. Papier		23.6
XVI. Gas- en electr. bedrijven		29.2

De volgende bedrijven hebben lagere percentages, b.v.:

IV. Bouwbedrijven	18.2
XVII. Voedings- en Genotmiddelen	16.7
X. Steenkolen, turf	5.1 (veel r.k. 67.9)
XV. Textielnijverheid	11.9 (veel r.k. 47.1)

Nogmaals: Men hoede zich voor snelle conclusies. Er werken hier allerlei factoren; bij de studie der statistiek zijn de moeilijkheden groot en talrijk.

De verbanden, welke nu gelegd werden, zijn zuiver statistische verbanden. Het is principieel verkeerd om deze nu zoo maar tot causale verbanden te verheffen. De wetenschap waarschuwt herhaaldelijk tegen die fout; niet alleen om die reden nemen we die waarschuwing over.

Voor alle dingen moeten wij bedenken, dat het werk van Gods Geest in den mensch zich aan een wetenschappelijke analyse onttrekt. Het feit der verwerping van God is niet causaal met een reeks van andere aanwijsbare gedachten en voorstellingen verbonden.

De gepubliceerde cijfers zijn o.i. zoo belangrijk, dat een nadere beschouwing wenschelijk is. We bewaren die voor den volgende keer. We hopen dan tevens gelegenheid te hebben om de nu getrokken conclusies aan te vullen.

A.

B. t. B.

3) Uit dit cijfer blijkt voldoende, dat het aangeroepte vraagstuk zeer gecompliceerd is. Het technisch hoogstaande vak geeft een lager cijfer dan b.v. klasse V en XIV. In het volgende artikel hopen we de cijfers uitvoeriger te beschouwen.

Dr A. Kuyper Sr over de „onsterfelijkheid der ziel“.

Onder de punten, die in discussie zijn op ons kerkelijk erf, behoort ook de kwestie van de „onsterfelijkheid der ziel“.

„Spreekt van zelf dat niemand er ook maar in de verste verte aan gedacht zal hebben het voortbestaan der ziel te loochenen. Wie zóó iets zou doen plaatst zich onmiddellijk buiten de kerk van Jezus Christus, ja zelfs buiten het Christendom!“

Neen, de vraag is gesteld of de uitdrukking „onsterfelijkheid“ der ziel wel door den beugel kan, of ze wel schriftuurlijk is, n.l. als aanduiding van de leer dat de zielen van alle menschen eeuwig zullen blijven voortbestaan, hetzij in de eeuwige vreugde hetzij in de eeuwige pijn.

De Siertsema vestigde reeds de aandacht op een uitspraak van Dr Kuyper Sr., waarin deze beweerde, dat het volgens de Schrift niet waar is, dat de ziel onsterfelijk is. (Zie Persschouw van „De Reformatie“ van 1 Jan. 1937.)

„Is merkwaardig, dat Dr Kuyper zich over deze kwestie meer heeft uitgesproken en zelfs nog uitvoeriger en duidelijker.“

Bij de begrotingsdebatten in het jaar 1869 kwam n.l. de leer der onsterfelijkheid in de Tweede Kamer ter sprake.

„Paar radicale kranten hadden betoogd, dat het dogma van 's menschen persoonlijke onsterfelijkheid op de staatsschool niet mocht worden verkondigd. De eisch, dat de staatsschool neutraal zou zijn, bracht met zich mee, dat men ook over deze zaak bij het onderwijs zweeg.“

Door Mr Heemskerk Az. werd de minister hierover geïnterpelleerd. Hij achtte het te ver doorgedreven neutraliteit, het „Godsbegrip“ en „onsterfelijkheidsbegrip“ als punten te beschouwen. Hij hoopte, dat de minister (Mr Fock) het met hem eens zou zijn en een verklaring in dien zin zou willen geven, opdat ook de Schoolopzieners zouden weten hoe te handelen, indien geschil rees omtrent deze kwestie.

Mr Fock gaf een ontwijkend, maar toch duidelijk antwoord. Hij beantwoordde Mr Heemskerk met een wedervraag: „Is het wenschelijk hier de vraag te behandelen of op eene school met kinderen van 6 tot 12 jaren de onsterfelijkheid al of niet als dogma moet worden behandeld?“

De conservatieve en roomsche pers was zeer ontevreden over dit antwoord en gaf daarvan zeer duidelijk blijk.

Ook Dr Kuyper mengde zich in het debat. Hij schreef een uitvoerig artikel in „De Heraut“ van 24 Dec. 1869. Later is dit artikel afzonderlijk uitgegeven bij H. de Hoogh & Co., Amsterdam, 1870, onder den titel: *De Leer der Onsterfelijkheid en de Staatsschool*.

In die brochure betoogt Dr Kuyper, dat „naar de geldende Schoolwet volkomen consequent is de leer van de onsterfelijkheid der ziel als contrabande te beschouwen op de Staatsschool. Alles moet geweerd wat andersdenkenden ergeren zou. En aangezien velen openlijk het geloof aan de onsterfelijkheid bestrijden, moet op de neutrale school ook over deze leer worden gezweigd.“

Vooraf tegen de conservatieven en ultramontanen richt nu Dr Kuyper zijn verwijten. Ze hebben geholpen den Christus te weren van de volksschool. Ze hebben erin toegestemd, dat Zijn Opstanding, waarin elke hoop der onsterfelijkheid rust, op die school wordt doodgezweigd. Maar nu er een aanval wordt gewaagd, „niet op het Christendom, maar op den nationalistischen trias van „God, deugd en onsterfelijkheid“, nu wordt men wakker, nu smeedt men wapenen ter verdediging, en erkent dat het zedelijk karakter der natie wordt bedreigd.“ (p. 10.)

En dan schrijft Dr Kuyper het volgende:

Voor de „onsterfelijkheid“ als voor het ééne noodige strijd men.

Maar onze lezers althans zullen gevoelen, dat die leer der onsterfelijkheid, niet ons, maar den rationalisten ontnomen wordt.

Slaan we de Schrift op, dan vinden we het woord onsterfelijkheid slechts tweemaal gebezigd, en geen der beide keeren in den zin van onsterfelijkheid der ziel.

Zij leert ons alleen, dat er buiten dit rijk des doods, waarin wij thans leven, nog een ander rijk, nog een andere wereld is, waar „athanasie“ d.i. onsterfelijkheid heerscht, en ze zegt op de ééne plaats (1 Cor. XV: 53, 54), dat ons lichaam die onsterfelijkheid zal aandoen, en op de andere (1 Tim. VI: 16) dat „God alleen de onsterfelijkheid heeft“.

„Onsterfelijkheid der ziel“ is een uitdrukking, die voor het Evangelie niet kan bestaan. „Onsterfelijk“ is wat „niet sterft“, en het Evangelie leert juist, dat de ziel dood is, en dood blijft, zoolang ze niet door Christus ten leven gewekt wordt.

Daarom weet ook de Apostolische belijdenis van geen onsterfelijkheid.

Daarom vindt men ook in onze Psalmen van geen onsterfelijkheid. (Wel in sommige gezangen).

Daarom wordt ook in onze geloofsbelijdenis wel van „onsterfelijk worden“ gesproken, maar de leer der onsterfelijkheid in den gewonen zin gemist.

Wat de rationalist „onsterfelijkheid“ noemt, dat is den Christen „het eeuwige leven“.

Het eeuwige leven! Dat is onze blijde belijdenis. Zoo leert ons de Schrift. Zoo getuigen het onze symbolen.

Die „onsterfelijkheid der ziel“ is onscriptuurlijk, om de onware scheiding die ze maakt tusschen ziel en lichaam, en de loochening die er onmiddellijk uit voortvloeit van de „wederopstanding des vleesch“.

Ze is onscriptuurlijk. Omdat ze het feit der zonde en dus den geestelijken dood buiten rekening laat.

Ze is onscriptuurlijk. Omdat ze de opstanding ten laetsten dage buiten sluit, en de vruchtbare moeder is van die reeks onware voorstellingen, die over den toestand na den dood thans gangbaar zijn.

Neen, de Schrift bezit te heilige harmonie, dan dat men haar de ongerijmdheid van „onsterfelijke stervelingen“ mag opdringen.“ (pag. 11-13.)

Tot zoover Dr Kuyper.

Twaalf jaar later zou Prof. Lindeboom in een heldere brochure tegen Prof. Dr W. Koster te Utrecht iets dergelijks schrijven. Dit n.l.: „Zoo is er dus niet de minste tegenstrijdigheid... in de leer van de opstanding der dooden, noch tusschen deze en het geloof aan 't voortleven van den geest des gestorvenen, zoo gij wilt, van de „onsterfelijkheid der ziel“; hoewel ik — wjl „onsterfelijkheid“ iets geheel anders is dan „onvernietigbaarheid“, welke bedoeld wordt — die uitdrukking min juist vind.“ (De Aanslagen der Medisch-Theologische Kwakzalverij tegen de H. Schrift enz. Leiden, D. Donner, 1882, p. 46.)

„Is zeker de moeite waard deze getuigenissen, komend van beide kusten der voormalige Zuiderzee, nauwkeurig te overwegen. Waarvoor ze hier worden weergegeven.“

H.

C. V.

„S.O.S.“

S.O.S., het bekende noodsein.

Ik heb al enkele malen daar een parodie op gelezen. De nieuwste schijnt deze te zijn: „Schaken Op School“. Dat schaken hoort volgens sommigen er ook al weer bij, opdat we niet westersch verintellectualiseren, en wat daar verder volgt.

„De School met den Bijbel“ zegt er van:

Voorjaar 1936 is er een bijeenkomst geweest in de Militieaal te Amsterdam, welke ten doel had de beste methoden te bespreken om het schaken in de school ingang te doen vinden. (Thans zijn de schoolwedstrijden in volle gang.) De bijeenkomst stond onder leiding van de „Stichting tot bevordering van het schaken onder de schooljeugd“.

Voorzitter dezer vereniging is de heer W. Terpstra, gemeente-inspecteur van het L.O. te Utrecht.

Aanwezig waren o.m.: de wethouder van onderwijs te Amsterdam, de directeur van de afd. onderwijs te idem, de beide gemeentelijke inspecteurs van het onderwijs ook al uit de hoofdstad, de wereldkampioen schaken, Dr Euwe, leraar aan het meisjeslyceum te Amsterdam.

En verder:

Uit de rede van Wethouder Boekman enkele zinsneden:

„Het schaken als schoolvak moet men anders zien dan elk ander schoolvak, het is er niet mee op één lijn te stellen en wel hierom, dat het een liefhebberij moet blijven.“

„Het moet een, zij het dan ook klassikaal onderwezen, liefhebberijvak blijven; dan alleen kan het voor de jeugd zowel als voor het onderwijs van groot belang worden.“

„Uit het onderwijs zelf zijn stemmen opgegaan om het schaken op school niet te groot op te zetten wegens het gevaar van overlading en van het in het gedrang komen van de hoofdvakken, die reeds zoveel van de leerlingen vergen.“

Vervolgens over de aangeprezen deugden des schaakspels en deszelfs geestelijke winste voor het jeugdig gemoed, zoolks velen die zien:

„Dit is inderdaad een respectabele lijst en al komen ze niet uit een leerboek der paedagogiek, ze zijn gesproken door een deskundige als schaker en paedagoog.“

Goed bekeken vinden we er zo goed als de volledige vorming van hoofd en hart. Met een variant op de bekende slagzin: „Spreek met Winter en het komt in orde“ zou men hier kunnen zeggen: „Leer den kinderen schaken en 't komt in orde“. De verheerlijking van het schaakspel culmineerde dan ook in de slotzin van Dr Euwe's rede: „Een ideale schaker is een bekwaam, een beschaafd en een gelukkig mens“.

De schrijver in „De School met den Bijbel“ deelt mede:

Nu is het wel merkwaardig, dat het bovengenoemde artikel „Schaken op School“ ook de pen van een vader in beweging heeft gezet, die juist de nadruk legt op de opvoedende waarde van het schaakspel. Het is Mr Reitsma, die schaken een nobel en nuttig spel acht, al maakt hij de bedenking, dat kinderen van de L.S.-leeftijd er eigenlijk te jong voor zijn. Toch veroorlooft Mr Reitsma zich een opmerking aan ons adres, die we in dit verband even menen naar voren te moeten brengen. Als ik goed gelezen heb, zijn het de volgende drie punten:

a. „de karaktervormende waarde van het schaken zit ook mede hierin, dat het daarbij niet zozeer gaat om de overwinning als wel om het genot, dat het spel, ook voor den verliezer, verschaft;“

b. ons onderwijs is te Westers-intellectualistisch;

c. het verstand wordt overmatig gevoed, maar hart en gemoed verschrompelen.“

Niet de overwinning, maar het genot van het spel zelf.

Hoe komt hier de immoraliteit van het tegenwoordige menselijk geslacht op je af.

Het zou niet om de kniekers gaan!!!

De schrijver in „De School met den Bijbel“ besluit aldus:

Wat hebben vooral de opvoeders der rijpere jeugd in deze diep immorele maatschappij het moeilijk. Wat baat hun mooie praten, hun goede voorbeeld. Ze komen daarmee in een uitzonderingspositie, worden navelingen genoemd. Welke, het zijn wel beste mensen, maar ongeschikt voor de tegenwoordige tijd. Zelfs door kinderen, die ze toch moeten opvoeden tot alle Christelijke en maatschappelijke deugden, kunnen ze in deze houding soms medelijding worden aangezien. De opvoedende waarde van het schaakspel wil ik niet ontkennen.

Ik onderschrijf graag wat Dr Euwe weet te zeggen van de karaktervormende waarde van het schaakspel, maar er moet hier zo ontzettend veel meer gebeuren.

Daarom weigert mijn pen verder over schaken op school te spreken.

Dwaas die ik ben, om dat belangrijk te vinden.

Blinden, die we zijn, als we alleen maar oog hebben voor wat onderwijskundige nieuwigheden, of didactische moeilijkheden en niet willen zien, dat onze maatschappij naar de ondergang holt, dat onze beschaving reeds verloren is, dat ons Christendom niet meer bestaat.

Halt!

Dat mogen we niet zeggen.

Wel moet de kreet opstijgen: Redt onze zielen en de zielen van het komende geslacht.

S.O.S. ————— S.O.S.

Inderdaad, S.O.S.; we zijn in nood.

Maar ik ben geen paedagoog en kan niet eens schaken. Misschien ben ik dus erg dom geweest.

Waanzin.

Uit „Omhoog“ knip ik:

De grootste Duitse filosoof. Wie nog niet wist welke de grootste Duitse filosoof was of is, kan thans bij het Ludendorff-tijdschrift „Heiliger Quell“ terecht. Daar schrijft de grote veldheer Erich Ludendorff (aflevering 6 van dit jaar) dat bij een voorgenomen „wet tot bescherming van de groten der natie“ ook aan zijn vrouw Mathilde gedacht moet worden „die als de grootste Duitse filosoof, welke het ras ontwakende door Duitse Godkennis kroonde, het recht heeft voor smadingen behoeft te worden — en ten slotte ben ik er zelf ook nog“.